

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Roma Sancta sive Benedicti XIII. Pontificis Maximi &
Eminentissimorum & Reverendissimorum S. R. E.
Cardinalium Viva Virtutum Imago Æri & literis in
perennaturam Virtutum memoriam incisa**

Conlin, Johann Rudolph

Augustæ Vindelicorum, Anno MDCCXXVI

VD18 10209328

No. XXXV. Henricus De Thyard De Bissi Gallus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72633)

No. XXXV.

HENRICUS DE THYARD DE BISSI GALLUS.

Enricus tit. S. Quirici & Judithæ Cardinalis de Thyard de Bissi Gallus Episcopus Meldensis, natus est Anno 1657. Il. Aprilis ex Illustrissimâ Bissiorum in Galliâ Familiâ, quæ Sumos Galliæ Viros persæpè dedit. Eos inter sæculo XV. principem locum obtinuit Pontius Bissius, cujus Poemata ad Gallicum metrum eleganter elaborata hodie dum existant; sed ea vix ex ephebis egressus publicæ luci dederat. Nam cum Carolus IX. Galliarum Rex illius Sapientissimis consiliis omnia tribueret, nunquam quietem à laboribus, quamdiu vixerat, Bissius nanciscebatur, Hugonottis Galliam aliis ex aliis indefinenter bellis inquietantibus. (A) Catalauni Episcopus factus, Sacræ Republicæ propius innectebatur. Et quantum Catalaunium Parisios propius respicit, tantum ille in Regis Aulâ quotidianus erat. Superum fidem! cum quantis tunc Galliæ calamitatibus luctandum erat? eo res devoluta fuerat, ut edictum Hugonotti extorquerent, ut suos conventus, suæquæ religionis negotia liberè exercerent, dummodo extra Urbis mœnia convenirent, donec aliter à Rege decerneretur, seu Usque ad Tridentini Consilii definitionem. Primum bellum Catholicos inter & Sectarios enascebatur Anno 1562. comitabatur cruentissima acies ad (B) Druydum Urbem, quæ ab horâ X. ad noctem usque producebatur. Condæus captus erat à Regis, contra Momorantius regiarum partium in manus Hugonottorum devenerat. In eo etiam bello Henricus Navaræ Rex ceciderat, cum Rhothomagum obsideret. Nec minus Franciscus Guisus, Catholicorum armorum strenuus Archistrategus, cum (C) Aureliam obsideret, proditoriè percussus interibat. Primum illud bellum L. facile Hugonottorum millia absumperat. Pax tamen Anno 1563. constitutebatur, non diu duratura. Anno 1567. iterum ad arma & secundum bellum civile itum. Condæus Regem ad Meldas Urbem intercipere conatus, spe frustra batur, Helvetiis strenuè se hosti objectantibus, dum Rex, noctu elapsus Lutetiam teneret. Condæus castris ad (D) Dionisii Fanum positis, Lutetiam obsidebat. Pugnabatur ad Lutetiam inter regios & Condæanos. Cæsus Anna Monmorancius Regius Conestablius. Victoria tamen à Rege stetit. Bissius à latere Regis nunquam discedebat; in eo sumoperè insudando, ne cum hostibus Rex indecorè pacisceretur. Anno 1568. tertium bellum civile enascebatur. Bis justâ acie certatum est, Primo XII. Mart. ad Iarnacum apud (E) Xantones. In eo certamine fusi fugatique erant hostes: Cæsus Condæus & equo dejectus. III. Octobris ventum erat ad alteram pugnam Monconturianam, in quâ cæsis iterum Calvinianis, nobilis victoria, lausque præclara penes Catholicos existit; & Calvinistis magna rerum inclinatio nata est. Pax tamen iterum data Victis est. Annus MDLXXII. Hugonottis per Galliâ longè infauissimus accidit. Carolus IX. Sororem suam Margaritham Valesiam Henrico Borbonio

(A) Chaalon, (B) Dreux, (C) Orleans, (D) St. Denis, (E) Xaintogne.

(qui

(qui pro Hugonottis stabat, & postea Galliarum Rex fuit) nuptui collocaverat. Sed ipsa nuptiarum die (erat Divo Bartholomæo Sacra) dato Campanæ signo Calviniani proceres omnes jussu Caroli Regis, opprimebantur, initio cædis factæ à Casparo (F) Collineo Admiralio, qui multis vulneribus confossus de fenestrâ deturbabatur in viam; secuta inde Hugonottorum cujusque generis strages, & ad LX. millia Parisiis cæsa traduntur. Hinc quartum bellum cum Hugonottis exarserat, qui (G) Rupellas (suam videlicet Spartam) tam strenuè defendebant, ut Carolus Rex XII. millibus amissis ad pacem iis quartò concedendam compelleretur. Post Caroli IX. è vivis excessum Henricus III. in Regno Galliarum succedebat, cui Pontius Bissius, togatus in aulâ, & sagatus in acie pro Sancto Fœdere Dynasta, utrimque laudabilis, sumòperè comendabatur; miserabilis tamen tunc per Galliam enascebatur rerum catastrophæ, & videbatur florentissimum Regnum, evoluto felicitatis suæ cursu, in exitium iturum. Hugonotti victorices copias per Gallias explicabant, & bella, pacificationibus bis tève composita, eadem animorum mobilitate reassumebant. Geminæ furia invidia & ambitio nobilitatem invaserant. Rex qui capitis instar ægra membra tueri ac regere debuisset, in voluptates effusus, omnibus contemptui esse cœperat. Qualis animantis est vita, si quando vis morbi nobiles æquè ignobilesque partes, ipsam denique membrorum arcem occupavit, in eum adducta locum Gallia salus putabatur. Cùm Guisiorum Principum potentiam, & sua Rex præsidia formidare cœpisset, de illis clanculam sustollendis, Consilium cœperat; hinc Henricus Guisus, Catholicæ Religionis per regnum columen, cùm ad Regem vocatus, primum cubiculum transgressus, ad alterum tenderet, multis vulneribus miserè contrucidabatur. Postea Cardinalis Ludovicus Guisi Germanus frater à vilissimo satellitum, reliquis facinus abhorrentibus, confodiebatur. Peractâ in Gallia theatro tam lugubri scena, contra quam proverbio circumfertur, nullum timeri ab exanimatò cadavere bellum, Guisiorum Principum reliquiæ exangues, atque in cinerem flammis edacibus resoluæ, inane quantum odiorum & armorum incendium per regnum suscitavere. Maineus peremptorum Guisiorum frater Lutetiam Parisiorum cum ingenti militum manipulo accurrebat, & cives Paricidam regem exosi venienti portas ocyus pandebant. Hinc Rex desperatâ concordia cum Ligistis Catholicis, anathemate etiam à Romano Pontifice percussus, extrema demum inire consilia necessitate compulsus, statuerat; Itaque cum Navarræ Rege, & Hugonottis socias vires jungebat, & ad ipsa Lutetiæ mœnia conjunctum exercitum adducebat. Jam Lutetia in acie Novaculæ posita erat, & Rex ipse exclamabat: *Grande Galliarum caput es, o Lutetia, sed crebrosus, ob intemperiem, quam affluentia gignit, insanie obnoxium; igne mihi, ferroque, & effusione vitiatæ sanguinis curanda es.* Sed quantam rerum mutationem unicus culter Gallia attulit! veniebat in castra pridie quàm urbs expugnanda credebatur, quidam Jacobus Clemens, cultro ancipiti, tam mole, quàm acie horrido, duorum latitudinis digitorum instructus. Is remotis, ut flagitaverat, arbitris, procumbens in genua, Regi literas porrigebat, legenti cultrum, quem gestabat in manicâ, istu prævalido in ventrem adigebat, immergebátque. Is tamen moriens accersitum Navarræ Regem Henricum inter supremos amplexus hæredem Gallici Imperii declarabat, admonitum, ut si regnum, sèque salvum vellet, in Catholicæ Ecclesiæ gremium redire ne gravaretur; Et ut rediret, Pontius Bissius Catalauni Episcopus, qui tertium firmatâ gratiâ, in pectore Henrici quàm plurimum dominabatur, effecisse unâ videtur; neque Christianissima Gallia aliter susceptura in Regni solium Henricum videbatur. Certè Lutetia Parisiorum mallebat fame interire, quàm acatholicum Regem intra urbis mœnia admittere. Res stupenda & flebilis erat fames Parisiensis, cùm Henricus Navarrus omnes circa aditus infedisset. Cùm primum frumenta defecissent, ceteraque frugum meliorum pabula, avenam de-

(F) Colligni. (G) Rochelle.

patcebant, cujus modios mille quingentos ad ultimæ necessitatis usum seposuerant. Hæc partim in panem atque improbi alimenti coagmentata, partim in ollis ingentibus pulcullæ ad modum decocta, exhausta ad ultimum erat, postea coria jumentorum, & pelles fervida maceratas aquâ mandere aggressi, non solum tenerima frondium urbanis in hortis, verum etiam herbarum, radicumque germina faxis urbis & aggeribus internata, consumpserant. Quoniam jumenta grandiora, equi, mulique ad victum familiarum Principum caro veniebant, pauperiores feles, mures, putria id genus animalia, pro delicatis epulis consecrabantur. Qui equo merebant milites, ad pedes venerant, aut maceratis in alimoniam equis, aut macie aded strigosis, & emunctis, ut neque viventes ad usum, neque mortui ad esum sufficerent. Canes injectis in cervices repente collaribus, strangulabantur; quin eò sævitæ proditum, ut semivivos præ inediâ puellios, jugularent, & in alimentum verterent. A foeminis etiam eodem furore percitis, infantes in materna regerebantur viscera, tragœdiâ Hyerosolymitanâ renovatâ. E contusis insuper exhumatorum cadaverum ossibus, farinam confecerant; neque tamen illuvies tot malorum suadere poterat Catholicæ Lutetiæ, ut de aperiendis Hæretico Regi portis cogitaret; quin omnem ejus rei mentionem in tantum cuncti averfabantur, ut auctores non in carcerem ad dicendam causam, sed in (H) Sequanam ad luendam poenam statim abriperentur. Per tot casus fata viam aperuerant, quâ tragœdiam Gallicanam felici exitu explicarent; Henrico statim postea facto Catholico, & omnium in eum, tanquam Franciæ & Navarra Regem animis coalescentibus. Ita Sectarii dedere Regem, quo Catholici fruerentur, non sine Divinæ Providentiæ Ludo, humanæ confidentiæ vanitatem irridentis; cum tot impendiis opum & Sanguinis, geminæ factiones frustra, imò contra sua Vota laboraverint; Catholici, ut injicerent moram Henrico, felicitati suæ; Sectarii, ut in suam per Gallias perniciem ipsimet festinarent; nam Henricus IV. Primus fuit, qui eorum per Galliam fastum deprimeret. Huc usque & aliquantis per plus vixerat Pontius Bissius, in aulis Caroli IX. Henrici III. & Henrici IV. gratosus, inter prospera & adversa, mundanarum rerum vicissitudinem probè edoctus, demum ubi *Salutare Dei* vidisset, cum Simeone exclamans: *Nunc dimittis servum tuum Domine.* Mortuus est An. 1604. postquam quatuor supra octuaginta annos supervixisset: suæ etiam Sapientiæ complura monumenta reliquit: videlicet Ephemerides octavæ spheræ, de coelestibus asterismis: de Genealogia Hugonis Capetti: varia poemata: & discursus Philosophicos. Hunc probè Eminentissimus Purpuratus Henricus Bissius imitatur, quem Religionis Zelo suum tota Gallia deprædicat, admirantur exteri, Sacra Roma excolit. Primò omnium (I) Tullensem Ecclesiam in Lotharingiæ Ducatu regendam suscepit; cujus primus Episcopus fuerat Divus Mansuetus, sancti Petri Discipulus; inter cujus etiam Episcopos recensetur Leo V. Papa adhuc Vivus, miraculis clarus. Is Episcopatus à Dagoberto Galliarum Rege fundatus fuerat; quo intentiore curâ Henricus Bissius, eam veluti Galliarum in Germaniâ Coloniam, sibi administrandam ducebat. Postea ad Meldensem Ecclesiam Princeps meritissimus evocatus est. Ex Gallorum Annalibus satis constat, quòd Meldis primò omnium Protestantium conventus habitus fuerint: ea etiam Urbs, ejectis Catholicis, An. 1563. Hugonottis paruit. Sed planè Henricus Bissius, (L) Meldarum Episcopus, acerrimus Sectariorum profligator est; & quando An. 1716. aliquos eorum clanculum convenisse constabat, eorum conciliabula non modò disturbari, sed ipsos etiam auctores corripere, ne malum latius serperet, curavit. Insistendum videlicet judicabat Ludovico XV. Galliarum Regi Christianissimo tritis majorum suorum vestigiis. E quibus Ludovicus XIII. Atavus, Rupellis expugnatis, dominatricem per Galliam hæresin dedomuerat, & Ludovicus XIV. proavus qualescunque per regnum reliquias, LXXX. milibus expulsis extinxerat. Ut Meritissimo Viro Regium Favorem magis magisque impenderet Ludovicus XIV. Galliarum Rex, (M) Fani Sancti Germani Abbatem in Urbe

Bb

Pa

(H) Saône, (I) Toul, (L) Meaux. (M) St, Germain.

Parisiensi denominaverat. Ea Abbatia Regios plerumque Principes, longissimo ab hinc tempore præpositos nacta fuerat. Præerat ibi Franciscus Princeps Coutiacus, Henricus Borbonius, Joannes Casimirus Poloniæ Rex, Jacobus II. Rex Angliæ, Jacobus Franciscus Eduardus ejus Filius, Cardinalis d' Estrées An. 1704. &c. &c. Ipsa Abbatia, nulli Metropolitano subiecta (quæ res in Galliis rara, Pontifici paret. Hoc S. Germani monasterium jamdum Anno 553. Aimoino teste in Parisiensi suburbio à Childeberto Rege extruebatur consilio S. Germani, tunc Parisiensis Episcopi. Abbatia inhabitatur à Patribus Benedictinis, quorum celebratum Parisiis nomen. Ex tam Magnificâ, verè Regiâ, & Amplissimâ Abbatia, in Henricum Bissium collatâ, quantus in oculis Galliæ sit, facilem lector conjecturam capiet. Sed nulla re magis insignem opinor, quàm quòd pro Constitutione *Unigenitus*, quæ tantos per Galliam motus ciebat, juratissimo studio Bissius semper steterit; & si quidem in illo dissentientium opinionum Euripo malacia reddita, rei feliciter confectæ felicitas magna ex parte Bissio debetur. Hinc Rex Galliarum Ludovicus XIV. Hunc Galliarum Herculem, per quem publica salus staret, remunerandum ratus, præter insignes Præbendas, quas regio favore in eum contulerat, Sacrà etiâ Purpurâ, ne quis in Orbe esset, qui tantum Virum ignoraret, exornandum censuit. Itaque Regias preces ad Sacram Sedem lubens interposuit pro Principe, cui Sacra Roma, utpote Pontificiarum sanctorum Propugnatori acerrimo, non poterat non gratificari. Enimverò Clemens XI. in Consistorio A. 1715. XXIX. Maij habito eundem cum luculenta laudum ejus comemoratione statim S. R. E. Cardinalem dicebat. Promulgantis verba easuere: *Præterea creare similiter intendimus alium Cardinalem, nempe Venerabilem Fratrem Henricum de Thyard de Bissi Episcopum Meldensem, cujus eximia in nos, in Ecclesiam Universam, imò & in ipsam Catholicam Religionem merita, sive pro Ecclesiastica libertate tuenda, cum Tullensi Ecclesia præfset, sive pro Orthodoxæ veritate Doctrinæ propugnanda, postquam ad Meldensem translatus fuit, satis nobis comperta sunt & nota.* Creabatur illa die unâ Eminentissimus Purpuratus Damianus Hugo Schönbornius; & sic Germaniæ unâ ac Galliæ Votis satisfaciebat in omnem partem vigilantissimus Sanctissimus Pater. Certè Claudium Thyardum Bissium reperio, qui Imperatoriæ Aulæ apud Carolum V. Marschallus solertissimam Gallorum prudentiam Germanis abundè probaverat, dignissimus Imperatori, rerum æstimatori peritissimo visus, quem ad Adrianum VI. Pontificem in maximè arduis Christianæ Reipublicæ negotiis Legatum dimitteret, quando Germania intestinis Religionum dissidiis tota quanta dilacerabatur; Adèd ut singulari Cœli benignitate Bissiosatos opiner, ut collabentis Religionis Athlantes firmissimi ubivis terrarum existant: An. 1715. 28. Julii à Rege Ludovico XIV. Sacrato suo Vertici Purpureum Galerum imponi gestiebat; & fuit ea Coronæ Sacerdotalis Impositio Inviçtissimo Regi, quem brevi postea mortalitati subductum vidimus, suorum pariter Coronis laborum: Triumphales videlicet manus ultimùm exerebat, Romæ Triumphanti novum Gallicum Herculem, Quesnelliannorum Profligatorem Errorum, transcripturus. An. 1721. Eminentissimus Purpuratus Bissius Pontificiæ Electioni intererat, præsentia, consilio, & calculo: cum in Michaellem Angelum de Comitibus (postea Innocentium XIII. dictum) unanimibus votis iretur. Prout ab omnibus orbis Orthodoxi partibus Purpurati Proceres tunc quidem Romam accurrebant, ita Galliarum Magnificentiam, & Amoenissimum genium, & penè Regiam hospitalitatem singulis exhibebat. In Gallias ubi rediit, Massajum Atheniensium Archiepiscopum Meldis consecrabat; Imò novas Athenas seu Sapientiæ Sedes ædificaturus, magnis Expenfis novas Meldis Scholas aperuit, largis etiam Stipendiis pro selectis ingeniis in Theologicâ æquè ac Philosophica facultate assignatis, de Gallia bis optimè comeritus, Semel, cum Sol Ipse cunctis luceat. Dein cum Sydera post se relicturus sit, suo videlicet Sole animata,